

A falu bemutatása

Detk a dinamikus falu

Belterület: 163 ha

Külterület: 2646 ha

Lakosság: 1280 fő

Detk Gyöngyöstől keletre, a Keleti-Mátraalján fekvő település. A község jó példa arra, hogy kis lélekszámú települések is lehetnek látványosan sikeresek. Detken minden átalakul, minden fejlődik.

Első régészeti emlékei a népvándorlás idejéből származó szórványleletek. Az Árpádok alatt vált neve ismertté. 1332-ben, a pápai tizedjegyzékben már írtak róla. 1348-ban Egyházás-Detk néven, a XV. században pedig Detk, illetve Deech néven volt ismert. 1262-ben IV. Béla király az Aba nembéli Kompolti családnak adományozta. A XIII. században a Visontai család birtokolta, majd a XV században két birtokosa volt, az Ugrai és a Kompolti család. Detk határában Tarnócapuszta neve az 1332. évi pápai tizedlajstromban, illetve az 1526 előtti oklevélekben önálló helyként szerepelt. A XVIII. század végén Tarnóca nevét mint Nyáry-féle majorüzemet említették a források, 1881 után pedig Detk határában lévő külterületekként.

1606-ban Detk Nyáry Pál birtokába került, majd a vagyon egyik fele Haller Györgyé lett. A Nyáry örökösökön kívül a Petrovay, a Huszár, a Bossányi, a Szunyogh családok, később az Orczy, valamint a Tarródy családok szerepeltek, mint birtokok urai.

A török pusztítás folytán a község több ízben elnéptelenedett, de mindig újratelepült. A település 1686-87-ben lakatlan pusztává lett, 1697-ben költöztek be péterfalvi - Gömör megyei - jobbágyok. 1701ben már ismét 32 felnőtt jobbágyférfi lakta a falut.

A lakosok száma 1806-ban 633, 1816-ban 960, 1830-ban 994 fő volt. Az 1831. évi kolerajárvány következtében csökkent a lélekszám, de 1851-ben már újra 1089-en éltek itt. Az 1900. évi népszámlálás 1647 személyt regisztrált, az 1930. évi 1795-öt. Az 1880-as évek elején a század első felében a Haller és Tarródy birtokok mind a Gosztonyi család kezébe kerültek, részben öröklés, részben vásárlás útján. A változás 1795-től 1845-ig tartott. Az 1836-os úrbéri összeírás szerint Detken 27 jobbágytelek volt. Ebből Gosztonyi Antal birtokában 22 telek, míg a többi Oczy Lőrinc, Eszterházy János és az Ullmann család tulajdonában volt.

A község határa 1930-ban 4880 kat. holdat tett ki, ebből 3901 hold volt a szántó, 61 a kert, 293 a rét, 76 a szőlő, 316 a legelő, 8 az erdő és terméketlenül maradt 266 kat. hold. A birtokmegosztás a következő: egy nagybirtok, öt középbirtok és számos 5-50 holdas kisbirtok működött. A földeken széleskörű növénytermesztés folyt. A legfőbb terményt a búza jelentette, amit követett az árpa, kukorica, s a zöldségtermesztés; kisebb területen termesztettek még burgonyát, lencsét, babot, cukorrépát, köztesként tököket.

1972. augusztus 21-én Detk és Ludas közös tanácsú községgé alakult, melyhez 1978-ban Halmajugra is csatlakozott. A rendszerváltás után 1990-ben MDF-jelölt polgármestert választottak az önkormányzat élére. Az 1994. évi választásokon a polgármester és a testület egésze a független jelöltek közül került ki, 1998-ban szintén.

A község műemlékekben viszonylag gazdag. 1332-ben temploma, plébániája volt. 1710 körül plébánosa Telekessy püspöktől az egyháznak járó detki gabonadézsma elengedését kérte, a romos templom kikövezésére. Az 1720-as évek elején Szent György vértanú tiszteletére emelt anyaegyházának két filiája volt, Ludas és Hevesugra, 1733-tól idetartozott Halmaj, majd 1747-ben Ugra is. A romos, elavult templom képtelen volt a három falu híveinek befogadására, azonban pénz hiányában 40 évig kellett várniuk, míg 1794-ben lerakták az új templom alapjait; 1799-ig tartott az építkezés. A késő barokk templom műemlék jellegű, titulusa "Szent György vértanú". A templom színes ólomüveg ablakainak költségeit az önkormányzat biztosította.

A Tarródy-Gosztonyi kastély XVII. századi eredetű barokk építmény, melyet a XVIII. század során tovább bővítettek, 1820-ban pedig átalakítottak. A hagyomány szerint 1849 februárjában a kápolnai csata idején a kastélyban volt néhány napig Kossuth Lajos szálláshelye (ezt a hagyományt azonban a források nem erősítik meg). A XIX. század második felében a kastély a Beökönyi család kezébe került. A Szentháromság szobor, amelyet a Tarródy család állíttatott barokk stílusban, 1719-ből való; az utóbbi években újították fel. A régi községháza épületében jelenleg a rendőrség van. Az épület falán látható az 1948-ban elhelyezett centenáriumi emléktábla.

A könyvtár épületére 1970-ben Petőfi-domborművet helyeztek el. A község első világháborús emlékművét 1933-ban, a második világháborúst pedig 1994ben avatták fel. 1999-ben került felavatásra Petőfi Sándor szobra, majd 2001-ben a Milleneumi emlékmű és emlékpark.

Az egészségügyi ellátás példaértékű, némelyik kisváros is megirigyelheti. 1977ben egészségügyi kombinátot létesítettek, melyben általános orvosi rendelő, fogorvosi rendelő, illetve anya- és csecsemővédelmi rendelő,

gyógyszertár és szolgálati lakás kapott helyet. A település egészségügyi alapellátását a területi kötelezettségű háziorvos, gyermekorvos, fogász, valamint a Panacea Gyógyszertár biztosítja.

Az 50 férőhelyes óvodában 4 óvodapedagógus foglalkozik a gyerekekkel. Az általános iskolában 8 tanterem működik, itt 13 tagú tantestület oktat jelenleg 137 tanulót; Detken tanulnak a ludasi felső tagozatosok is. Az oktatás terén a számítástechnika fejlesztése a legnagyobb feladat. 1991-ben létrehozták a Detki Tanulók Támogatására Alapítványt, az egyre szépülő kistelepülés diákjai továbbtanulásának segítése céljából. A tehetséges gyermekek támogatását szolgáló két alapítvány közül az egyik a középiskolások, a másik pedig a főiskolai és egyetemi hallgatók tanulmányait segíti. Rendezvényekkel, pl. jótékonyági bállal is igyekeznek forrásaikat gyarapítani. Művelődési ház és hétezer kötetes önkormányzati könyvtár áll a lakosság rendelkezésére. A bibliotéka állományának bővítésére, kiadványbeszerzésre az önkormányzat évente több mint 200.000 Ft-ot biztosít. A rendszerváltás utáni években az infrastruktúrában jelentős fejlesztéseket hajtottak végre, pl. útfelújításokat végeztek, korszerűsítették a közvilágítást, parkolót és játszótérrel hozták létre. Sor került az intézmények (művelődési ház, könyvtár, iskolai szertár, polgármesteri hivatal) felújítására is. Köztéri padokat állítottak fel, létrehoztak egy buszfordulót, berendezték a házasságkötő termet. A gáz bevezetésére 1995-ben került sor. Az utóbbi években új utakat, járdákat építettek, két igen szép buszmegálló alakítottak ki, s elkészült a Bene-patak fölött egy gyönyörű, faragott gyaloghíd. Az utak mind aszfaltozottak, portalanítottak.

1983-ban üzemelték be a detki vízbázisra alapozva a Detk-Halmajugra-Visonta kistérségi vízművet. Az 1996. év elején 224 lakásban bent, 265-ben udvari kifolyóról lehetett ivóvízhez jutni; a vezetékes vízellátás 94%-os volt, egy évvel később az 508 lakás 96%-ában vezetékes ivóvízhez lehet jutni. Emellett 23 db köztéri kifolyó üzemelt a településen. A közcsonna-hálózat még hiányzik, a folyékony kommunális hulladékot tartálykocsik szállítják el. A szilárd hulladék intézményes gyűjtését 1979-ben szervezték meg, a szakszerű elhelyezés megoldott.

Az utóbbi években a detkiek messze földre is elvitték a Mátravidék üzenetét, egyre szélesedő nemzetközi kapcsolatokkal rendelkeznek. Az ausztriai, Salzburg környéki Amplwang városkával még a helyi adottságok is megegyezők voltak. Detkhez hasonlóan ott szintén külfejtés húzódik a település határában, akárcsak itt a Mátrai Erőmű Részvénytársaság külszíni bányái. 1993-ban az erdélyi Bodok nevű településsel ugyancsak felvették a kapcsolatot. A Kovászna megyében található kis község még kopjafát is Küldött a Mátraaljára, mely ma a polgármesteri hivatal kertjében díszleg. A Detk és a külföldi települések közötti kölcsönös érdeklődés a szlovákiai Péterfalvával is kialakult; a két község múltját összeköti, hogy a XVII. század végén, a XVIII. század elején több család települt onnan Detkre.

A fejlődés jelenleg sem állt meg. A tetszetős sportcsarnokon már elkészült, egy 25 méteres úszómedence építése is a tervek között szerepel.